

Abp Zenon Gorchowleski, *Študie z procesného Kanonického práva*,
Spišská Kapitula 1995, s. 244

Opublikowanie studium sekretarza Najwyższego Trybunału Sygnatury Apostolskiej arcybiskupa Zenona Grocholewskiego z zakresu kościelnego prawa procesowego, wydanego w języku słowackim, zasługuje nie tylko na odnotowanie jako godnej uwagi pozycji. Jej znaczenie wykracza poza tę granicę.

Wspomniana pozycja obejmuje wykłady wygłoszone przez Autora w latach 1991-1994 podczas sympozjum prawa kanonicznego, organizowanych od t. 1991 corocznie w miesiącach wakacyjnych w północno-słowackim mieście Spisske Podhrade-Kapitula, siedzibie biskupiej diecezji spiskiej. Podczas wspomnianych sympozjów, przeznaczonych głównie dla pracowników sądów kościelnych Republiki Słowackiej i Czeskiej, wykłady wygłaszali znani kanoniści z zagranicy, głównie z Rzymu. Nie brakowało wśród nich Polaków. Sympozja są licznie uczęszczane nie tylko przez głównych adresatów tematyki – pracowników sądów duchownych.

Biorą w nich udział także biskupi. Arcybiskup Z. Grochowski, główny promotor wspomnianych sympozjów, służył ich uczestnikom jak dotąd (do r. 1997) co roku swoją wiedzą kanonistyczną i znajomością praktyki sądowej. Przez tę jego służbę Sygnatura Apostolska spełnia zadanie czuwania nad należyтым wykonywaniem posługi sadowniczej w Kościele, przewidziane w Konstytucji Apostolskiej „Pastor bonus” z 28.06.1988 r. art. 124 10. Warto dodać, że znaczenie wspomnianych sympozjów jest szczególnie ze względu na brak dobrze przygotowanych pracowników sądów kościelnych, z którym boryka się Kościół u naszych południowych sąsiadów po odzyskaniu wolności w 1989 r. i nadal ten brak w pewnym stopniu odczuwa. Wydanie w formie książkowej 6 wykładów abpa Grocholewskiego, chociaż już publikowanych w różnych periodykach, stanowi dla Kościoła w Słowacji i Czechach ważne wydarzenie. Pracownicy sądowi otrzymali kompendium wiedzy i praktycznych wskazań potrzebnych w ich posłudze. Znaczenia publikacji dodaje fakt, że jej Autor w dziedzinie prawa procesowego wypowiada się niejako z urzędu z tytułu rangi swojej posługi w Najwyższym Trybunale Sygnatury Apostolskiej.

Bogata tematyka publikacji została poprzedzona słowem wstępnym metropolity košzyckiego arcybiskupa Alojzego Tkaca, dającego wyraz wielkiej aktualności pozycji dla

pracy w sądzie duchownym. Po wstępie zostały umieszczone dwa wykłady na tematy o charakterze bardziej ogólnym. W pierwszym, poświęconym zagadnieniu relacji między prawem kanonicznym a miłością (Kanonicke pravo a laska), powołując się na wypowiedzi Piusa XII, Pawła VI i Jana Pawła II, Autor wskazuje na konieczność łączenia w Kościele jurydyzmu, normatywności prawnej i sprawiedliwości z miłością ze względu na naturę i złożoność Kościoła. Zacytowano m.in. wypowiedź Jana Pawła II, że prawo miłości stanowi podstawę do przygotowania trzech zbiorów norm: kodeksu dla Kościoła Zachodniego, kodeksu dla Kościołów Wschodnich i konst. apost. „Pastor bonus” o Kurii Rzymskiej. Sędzia kościelny według Jana Pawła II nie tylko ma „zabezpieczyć” sprawiedliwość, lecz powinien sięgać wyżej, niejako ponad nią i stosować miłość w postaci kanonicznej. W orzekaniu w sprawach małżeńskich ma zastosowanie służba miłości w stosunku do wspólnoty kościelnej, stron oraz ich instytucji i duszpasterskich struktur Kościoła (ss. 12-13).

W drugim wykładzie na temat sprawiedliwości kościelnej i prawdy abp Grocholewski akcentuje służbę prawdzie w posłudze na rzecz sprawiedliwości w trybunałach kościelnych. Przytacza na ten temat wypowiedzi papieży: Piusa XII, Jana XXIII, Pawła VI i Jana Pawła II. Cytuje m.in. stwierdzenie Jana Pawła II, że działalność sądów kościelnych w sprawach małżeńskich ma pomagać człowiekowi w szukaniu obiektywnej prawdy (s. 31) a stosowania kryterium prawdy domaga się ponadczasny wymiar człowieka (s. 34). Współczucie dla człowieka w jego trudnej i skomplikowanej sytuacji nie może przesłonić prawdy o małżeństwie. Sprawiedliwość ludzka – według Jana Pawła II – ma być odbiciem prawdy i uczestniczyć w jej blasku (s. 37).

Po omówionych rozważaniach natury ogólnej, czytelnik zapoznaje się z czterema zagadnieniami czy raczej blokami zagadnień o charakterze procesowym i organizacyjnym. Zostały im poświęcone następne części publikacji (3-6). Trzecią część książki stanowią rozważania o ustanowieniu i zadaniach trybunałów w Kościele z uwzględnieniem sprawiedliwości administracyjnej. Zagadnienie to zostało omówione w trzech punktach. W pierwszym, poświęconym zwyczajnym trybunałom, czytelnik dowiaduje się o różnych rodzajach trybunałów (diecezjalnym, metropolitalnym, międzydiecezjalnym, wybranym przez biskupa diecezjalnego trybunał I instancji, miejscowym trybunał III instancji), sprawach dotyczących pracowników trybunału i adwokatów, kompetencji sądu i trybunałach Sygnatury Apostolskiej. W punkcie drugim zostały omówione zagadnienia związane ze sprawiedliwością administracyjną. Chodzi tu o szukanie sprawiedliwych rozwiązań na drodze remonstracji, rekursu hierarchicznego i rekursu do II sekcji Sygnatury Apostolskiej. W trzecim punkcie Autor zajmuje się duszpasterską rolą sądów kościelnych.

Czwarta część publikacji została poświęcona roli, kompetencji i pracownikom Sygnatury Apostolskiej w strukturze sądowej Kościoła. Zaznacza czytelnika z postanowieniami konst. apost. „Pastor bonus” i później wydanymi normami (lata: 1988, 1990 i 1992), które się do niej odnoszą.

W piątej części recenzowanej pozycji książkowej Autor zajmuje się wstępnym etapem procesu małżeńskiego. Kolejno dokładnie omawia w trzech punktach: skargę procesową, wezwanie strony pozwanej i zawiązanie sporu.

Szósta część została poświęcona konstytucji sporu w sprawach o nieważność małżeństwa w postępowaniu apelacyjnym. Zaznacza ona czytelnika z normami w sprawie apelacji, wypadkami, które – jak określa Autor – wykazują podobieństwo do apelacji oraz procedurę obowiązującą w postępowaniu apelacyjnym.

Publikacja została zaopatrzona w bibliografię: źródła i literaturę. Zawiera także wykaz przytaczanych kanonów KPK, wykaz cytowanych autorów, wykaz wykorzystanych dokumentów oraz indeks rzeczowy. Cechuje ją przejrzystość. Czytelnik chętnie po nią sięga; także polski czytelnik ze względu na pokrewieństwo językowe i zalety słowackiego tekstu.

Gratulując wydawcy omawianej pozycji można stwierdzić, że polski rynek wydawniczy dotąd nie może się poszczycić podobną publikacją. W formie rozszerzonej o inne kwestie i etapy procesu (dowody, dyskusji w sprawach orzekania) byłaby przydatna dla duchowieństwa i świeckich, którzy uczestniczą w procesie i nieważność małżeństwa.

ks. Edward Górecki